

בארה של תורה

פניני דרוש השקפה ומוסר לפרשת השבוע

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' - 08-9744220

דוא"ל:

rg5740@gmail.com

גליון 187 תשרי ה' תשע"ז

העלון מוקדש לע"נ מרן רשכבה"ג רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל

פרשת בראשית

יש לרעהו הרי שברגעים אלו ממש מפעפעת בו זוהמת הנחש, ואם אינו עובד על עצמו למגר רגשות אלו גורם במו ידיו לריבוי תגבורת זוהמת הנחש בנפשו ומביא טומאה גדולה על עצמו.

[והמתבונן ימצא שהמכנה המשותף בין כל האיסורים שבין אדם לחבירו שהוזכרו בחלק השני של עשרת הדברות הוא בהיותם נובעים ממידת הקנאה שגורמת לאדם לקנא בחבירו ולהתאוות ולחמוד את אשר לו עד שמשוגל אפילו להזיק לו ולהורג, ועל כן לא תרצח ולא תנאף ולא תגנוב ולא תחמוד כל אשר לרעך. ונעדרו איסורים אלו לרסן את הקנאה העזה המקנת באדם מכח זוהמת הנחש].

והנה כתבו **המקובלים** שענין המיתה והקבורה והפיכת הגוף לעפר נועד כדי לבטל את זוהמת הנחש הטבועה באדם, שעל ידי שנהפך הגוף לעפר מתעכלת זוהמא זו, ואז יכול הנפטר להתעלות למדרגה גבוהה יותר. ובהיות זוהמת הנחש מתבטאת במידת הקנאה שבאדם, על כן מי שבחיייו לא היתה בו קנאה, או שעבד על עצמו והצליח להתגבר על מידת הקנאה הרי שאינו זקוק לרקבון זה כדי להתעלות למדרגה גבוהה יותר לאחר מיתתו ולכן אין גופו נרקב.

ב. והנה לדעת רש"י (להלן ד, א) חוה ילדה את בניה לפני שהטיל בה הנחש זוהמא, אולם **בוהר הקר'** (פר' פקודי ועוד) אמרו שהיה זה לאחר החטא, ובקין שקם ורצח את אחיו היתה מעורבת זוהמת הנחש. ולפי הנ"ל שטומאת הנחש נובעת מקנאתו, הרי שטומאה זו שהיתה ספוגה בקין רמוזה בשמו שהוא משרש המילה "קנאה", והיא שגרמה לו לקנא באחיו ולהורגו.

ג. ומה נפלא דברי החתם סופר (תורת משה פר' בלק עמ' קיט), שלפני הסתת הנחש לא היו שום חטא ושום מידה רעה בעולם, ולכן לא היה שייך כלל שהנחש יכשיל את האדם במידת הקנאה ולטעון שכביכול הקב"ה מתקנא בו, אולם משנתקנאה הלבנה בשמש וטענה שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד (חולין ס, ב), נולדה בעולם מידת הקנאה וכי העולם כולו מושפע מהמאורות, ובה השתמש הנחש והצליח להחטיא את האדם, ועל ידה נולדו כל החטאים וכל המידות הרעות שבעולם. ועד כדי כך נמסכה הקנאה בנפש האדם, עד שאפילו ללימוד תורה וקיום מצוות ומעשים טובים נזקק הוא להשתמש במידה זו בבחינת קנאת סופרים.

ד. והא לך דברי השל"ה הקר' (תולדות אדם בית דוד אות ו') שהסתת הנחש נבעה מקנאת סופרים, "סמאל (שנתלבש בנחש) היה מלאך טהור, ואמרו המקובלים שהוא היה מהשרפים, אשר נראה שעל זה בא הרמז שנקרא הנחש שרף, ולבש קנאה היא קנאת סופרים שהיה מקנא במעלת האדם, כי רצה להתקרב אל הקודש פנימה, וקנאת סופרים תרבה חכמה וכו', ובקנאתו באדם התעורר האדם לנגדו וזה מסייע לדבר עבירה עד שנעשה הוא מקטרג ויצר הרע".

"העיקר הבריאות" !

"בראשית ברא" (בראשית א, א)

העולם נוהגים לומר "העיקר הבריאות", ובשם תלמידי הבעל שם טוב אמרו שהדבר רמוז במילים "בראשית ברא", שראשית ותחילה ועיקר לכל הוא "ברא", שיהיה האדם בריא וישמור על גופו שיהיה בריא ואיתן לעבודת בוראו. וכדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' דעות ה"א) "הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא, שהרי אי אפשר שיבין או ידע דבר מידיעת הבורא והוא חולה, לפיכך צריך להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדין את הגוף, ולהנהיג עצמו בדברים המברין והמחלימים".

ב. ובשלהי פרשתנו נמנו הדורות שבין אדם לנח אשר האריכו ימים וחיו שנים רבות, והמפרשים טרחו ליתן טעם לאריכות ימיהם, וכן לסיבה שהאריך הכתוב במנין שנותיהם בפרוטרוט. ובספר **מלמד התלמידים** (פר' בשלח) **לרבינו יעקב אנטולי** נשדבריו מצוטטים בכמה מקומות בכל בו ומנורת המאור ובאבודרהם] ביאר, שהסיבה לכך היא משום שרצה הכתוב ללמדנו עד כמה משפיעה התוונה על משך חיי האדם, כי באותם דורות עדיין היו אסורים באכילת בשר ושתיית יין והיו אוכלים רק צמחי אדמה ושותים מים, ותוונה זו השפיעה על בריאותם וגרמה לאריכות ימיהם, אך לאחר המבול שהותרו באכילת בשר ושתיית יין נתקצרו ימיהם. ונזכרין זה כתב **במעם לועז** (להלן ה, לב) בשם הרמב"ם. ועיין עוד בסדר הדורות (אלף הראשון שנת ק"ל) שהביא טעמים נוספים בהם הראשונים].

מדהים - הארס שמתפשט בגוף האדם בשעה

שמקנא בחבירו

"והנחש היה ערום מכל חית השדה" (ג, א)

בהספד שנשא הגאון רבי שלמה קלוגר על אמו בהיותו בן טו' שנים (הובא בספרו עין דמעה דרוש לו') עמד בביאור דברי חז"ל **במסכת שבת** (קנב, ב) "ורקב עצמות קנאה- כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים, וכל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים", שלכאורה מדוע רקב העצמות תלוי דוקא במידת הקנאה יותר משאר המידות הרעות והמגונות.

ופירש שזוהמת הנחש נובעת ממידת הקנאה היוקדת בעוז ומפעפעת בקרבו עד כי יתן עיניו ויחמוד ויתאוה בכל דבר שיחפץ בו ויראה באדרת אליהו לגר"א (פס' יד') שהנחש נתקלל עפר תאכל כל ימי חייו "כי גדלה תאוותו וקנאתו עד שלא היה משאיר שום מאכל בני אדם, לכן קיללו שלא יהנה משום מאכל אדם עד שיטעם טעם עפר בכל מאכל שיאכל". והיא שגרמה לו שנתקנא באדם הראשון ורצה להמיתו ולישא את חוה אשתו (ע"פ רש"י כאן ולהלן פס' טו'). ואף השתמש במידה זו כדי להחטיא את אדם וחוה באמרו (פס' ה') "כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים יודעי טוב ורע", ומחמת כן נתקנאו בהש"ת וביקשו להיות יוצרי עולמות כמותו.

וכשהטיל הנחש את זוהמתו בחוה גרם בכך להתגברות מידת הקנאה בבריות העולם לדורי דורות. ובומן שהאדם חש ברגשי קנאה כלפי מה

הליצנות שנשתרבה בפרוש בעל הטורים

"והוא ימשול בד" (ג, טז)

בספר זר זהב לרבי דוד ציטרונובוביץ [נכד החכם צבי] פירש סיבת קללה זו שנתקללה חוה על פי דברי בעל הטורים (פס' יב) "היא נתנה לי מן העץ ואוכל. לפי הפשט שהיכתינו בעץ עד כי שמעתי לדבריה", וכיון שנתגאתה על בעלה ומשלה בו והכריחתו לאכול מהעץ וגרמה חסרון גדול ומיתה לכל העולם, נגזר עליה מידה כנגד מידה שיהא בעלה מושל עליה. אמנם ראוי לציין לדברי רבינו יוסף חיים זיע"א בספר עוד יוסף חי (פר' כי תצא),

עזרא בן ראובן כהן ז"ל
יקוט בת מרים דהן ע"ה
חנה בת שמעה ע"ה ע"י ירימי

עפיה בת הדיה ירימי ע"ה
אברהם בן גרסיה עמריליו ז"ל
ישראל בן בתיה קוש ז"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוה בת תאניה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרח ע"ה

אחריות ולא יותר מכך כי לאחר תקופה זו כבר צצים תקלות וקלקולים, והרי זה פלא מאין כמותו.

והרב זילברשטיין כתב שם שדבר זה איננו בגדר נס או שינוי הטבע אלא סייעתא דשמיא היא, וכדברי המשנה באבות ש"כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועל דרך ארץ", וכדברי מוה"ר שך זצ"ל שלאברך השקוע בלימוד ותורתו אומנותו מתייחסים בשמים בהנהגה ובצורה אחרת, ואם הקב"ה הבטיח לפרנס את לומדי התורה ולישא בעול כלכלתם הרי שיש לו דרכים רבות כיצד להחיל את הברכה על המילגה המצומצמת שמקבל האברך בכלול.

ונוסיף על דבריו לאור האמור לעיל שמי שעמל ומתייגע בתורה בזיעת אפים בתורה הקד' ניצל מקללת "בזיעת אפך תאכל לחם" ועל כן נמלט הוא מכל הקללות והקלקולים הטמונים בקללה זו. ומקובלנו שכל התומך מכספו ומחזיק ביד אברך ששקוע בתורה בעמל רב אף הוא ניצל מן הקללה, והברכה שורה במעשי ידיו וניצל מכל פגע ומחלה.

מה שלא רואים מכאן...

"ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם" (ג, כב)

בדעת זקנים ובפירושו הרא"ש על התורה הקשו מדוע לא אכל אדם הראשון תחילה מעץ החיים. ותירצו שעץ הדעת היה מקיף ומכסה את עץ החיים ולכן לא היה יכול לאכול ממנו, ורק כשפרץ גדר ואכל מעץ הדעת נגלה עץ החיים ורצה הקב"ה למונעו שלא יאכל ממנו.

ובספר לב אליהו לרבי אליהו לאפיאן זצ"ל תירץ, שאדם הראשון ידע כבר מלכתחילה שהנחש רוצה להכשילו ולגרום לו לאכול מעץ הדעת, וחשש מזה כל כך עד שלא מצא עצה אלא על ידי מה שאמרו חז"ל ש"זוכיר לו יום מיתה", ואף הוא הזהירו ה' "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", ולכן לא אכל מעץ החיים כדי שעונש המיתה ימנע ממנו לאכול מעץ הדעת.

ב. והנה מצינו מדרש פליאה "מפני מה חטא אדם הראשון? מפני שראה שנים ולא ראה שלוש", ותמוה, וביאר הגר"א (קול אליהו) על פי המשנה באבות (ג, א) "הסתכל בשלושה דברים ואי אתה בא לידי עבירה. דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. מאין באת, מטיפה סרוחה. ולאן אתה הולך, למקום עפר רימה ותולעה. ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו'". ונמצא שזכרון ג' ענינים אלו מונע את האדם לעבור על דברי קונו, אולם אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה ולא נוצר מטיפה סרוחה ולכן לא היה יכול להסתכל אלא בשנים ומשום כך בא לידי עבירה.

ובפרדס יוסף הקשה על דברי הגר"א שהרי אדם הראשון לא היה יכול להסתכל לאן הוא הולך שהרי היה אמור לחיות לעולם, ואם כן לא ראה אלא אחת. אולם בספר ברוך שאמר (במס' אבות) לבעל התורה תמימה עמד בזה, וכתב כנ"ל שאזהרת "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" עמדה לנגד עיניו ואם כן בודאי שראה שנים.

ברם בספר שפתי מהר"ש להגאון רבי שמואל ענגיל אב"ד ראדומישלא פירש המדרש על פי דברי הגמ' בברכות (ה, א) "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו'". אם ניצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה וכו'. ואם לאו יזכור לו יום המיתה", ונמצא שג' אלו, תורה וקריאת שמע וזכרון יום המיתה מועילים לאדם לנצח את היצר הרע, ברם אדם הראשון לולא שחטא היה חי לעולם ואם כן לא היה שייך בו זכרון יום המיתה, ולכן חטא כי ראה והזכיר רק בשנים ולא בשלושת העצות לניצוח היצר.

שלא יתכן שבעל הטורים כתב דברי ליצנות אלו, אלא לקוחים הם מספר עמנואל שכידוע נאסר לעיין בו ולקוראו, ונשתרבו דבריו על ידי המדפיסים בתוך פירושו של בעל הטורים [ועיין שם שהגיה את דברי בעה"ט].

ב. ויש לחקור מה היה קודם חטא עץ הדעת. שכן מכך שנתקללה "והוא ימשול בך" משמע שלפני החטא לא היה אדם מושל באשתו. ואכן כתב הגאון רבי ראובן כץ בספר דודאי ראובן, שלפני החטא לא משל אדם בחוה אלא אדרבה היא היתה הנכבדת והנבונה מביניהם ולכן היתה לה השפעה רבה עליו, וחשיבות זו היא שהביאתו לשמוע ולדבריה ולאכול מעץ הדעת. ולכן נתקללה חוה שמעתה ימשול אדם עליה והיא תרד ממעלתה.

וגם אם נאמר שלא כדבריו אלא שמעלת אדם וכבודו היו גדולים משל חוה, הרי שהנה ידועים דברי הגר"א (משלי כו, כו) שחילק בין "מלך" שהעם מקבל את מלכותו ברצון, לבין "מושל" המושל בהכרח ובכפייה, ואם כן יתכן לומר שקודם החטא היה אדם בבחינת "מלך" בלבד ולא היה ביכולתו לכפות דבריו על אשתו, אך לאחר שהכריח את לאכול מעץ הדעת נתקללה שיהא הבעל אף בבחינת מושל ודעתו היא שתקבע ותכריע.

אולם כל זה מצד עצם הענין אך ודאי שמוטל על הבעל שיהיה תמיד בבחינת מלך ולא מושל, וכל דבריו יהיו בהשכל ובנועם ובהשוואת הדעות. ולא לחינם אמרו חז"ל "חתן דומה למלך" ונתנו בזה עצה לחתן אשר מקים את ביתו שהעצה היעוצה לו להצלחת חיי הנישואין היא שיהיה תמיד בבחינת מלך ולא יצטרך להגיע ולהשתמש בבחינת מושל, והכל תלוי בהנהגתו וביחסו לעייתו שאם יהא כיאות תהא חפיצה ממילא בדבריו ומסכמת לדעתו.

סוד מכוונות הכביסה של אברכי הכוללים...

"בזיעת אפך תאכל לחם" (ג, יט)

בספרים הקד' מובא שאף שכל הבריות נתקללו בקללה זו מכל מקום מי שעמל בתורה ממיר קללה זו בזיעת אפיו בתורה ועל כן כל מעשיו מתברכים והברכה שרויה בביתו. [ולדברי הגאון ר' חיים שמואלוביץ (שיחות מוסר מאמר יז' - לב) היגיעה הנצרכת ללימוד התורה נובעת מקללה זו, ולכן עובר במעי אמו שפטור מקללה זו לומד תורה מהמלאך בלא טורח].

ובקונטרס ווי העמודים (היו"ל ע"י כולל בית דוד בראשות הגר"י זילברשטיין שליט"א) נכתב אודות נס נסתר המצוי בבתי אברכי הכוללים שנחשף במחקר מקרי שנערך על ידי חברת סקרים ידועה לגבי איכות מוצרי החשמל בקרב 620 משפחות אברכים, ובו התברר שבקושי יש להם קלקול במוצרי החשמל. אחת התוצאות שבמחקר היתה לגבי מכוונות כביסה שנבדקו אצל זוגות צעירים וכן במשפחות ברוכות של 12 או 14 נפשות, כשהמוצע עמד על 7-6 נפשות למשפחה. ונמצא שממוצע ביקורי טכנאי במכוונות כביסה בציבור האברכים הוא 0.5 ביקורים ל-5 שנים, כלומר ביקור אחד ממוצע לעשר שנים! אם לוקחים בחשבון את כמות הכביסות אצל משפחה ברוכה ילדים הרי שבכל שנה היא מכבסת כמו תפוקת 3 שנים במשפחה בת 3-4 נפשות. מכונה שמתפקדת 10 שנים בבית משפחה ברוכה ילדים מפיקה כמות של פי 30!!! מבית משפחה בציבור הכללי, וזה מבלי לחשב את הימים שלאחר חול המועד או תשעה באב שאז המכונה עובדת עשרות שעות ברציפות בעומס לא סביר, ולמרות זאת היא שורדת שנים רבות בלא תיקון. והטכנאים עומדים ומשתוממים מול פלא זה, שהרי החברות עצמן נותנות רק שנה או שנתיים ושלוש שנות

שיחות חיזוק והשקפה מהרב ראובן גולן בעמדות ובאתר קול הלשון, ובטל' 03-6171001 [הקש 1-1-2-48-1-1]. השיעור המרכזי נמסר ביום ה' בשעה 16:45, ובשידור חי בקול הלשון. לקבלת העלון מדי שבוע שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצוינים

בחסדי ה' עומדים אנו בפני הקמת בית מקדש מעט שיהיה מגדל-אור של תורה תפילה וחסד בעיר רחובות ת"ו. אשרי מי שיזכה ויתקיים בו הפסוק "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב". באים אנו בקריאה של חיבה לאחינו בית ישראל לבוא וליתול חלק בהקמת הבית, ברכישת: אולם בית המדרש, חדר לימודים, מטר בנין, לבנה ועוד. ניתן להנציח את שם התורם על כל הבנין. לפרטים 054-2637798, 08-9452903

לע"נ שלמה בן יפת ז"ל ע"י גרסי ♦ אליהו אליהו בן רבקה ז"ל ע"י שלום ♦ בנימין בן סלחה ז"ל ע"י הגב' זהבה גולן ♦ סלמה בת לאה חיון ע"ה

שמחה בת שרה אליאס ז"ל ע"י איתח
יצחק בן ריקה בן סימון ז"ל ע"י בריגה
אברהם בן מרים ז"ל ע"י סלה

שמחה בת אסתר חילייהו ע"ה
ויקטוריה בת טובה בן זקן ע"ה
אורה עישה בת ביחה פריחה ע"ה

טובה בת שמחה ע"ה ע"י חילייהו
איבון בת יסמין אסאד ע"ה
אברהם בן יוכבד גורן ז"ל